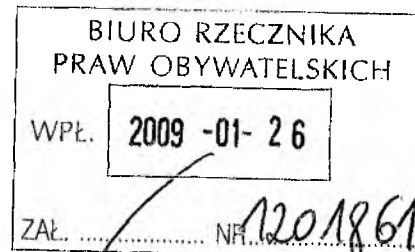

Warszawa, dnia 26 stycznia 2009 r.

RPO-605914-VII-7020/11006.1/ED

Informacja

o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w Policynjnej Izbie Dziecka w Płocku

I. Wprowadzenie.

W dniu 7 stycznia 2009 r. przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich przeprowadzili wizytację zapobiegawczą Krajowego Mechanizmu Prewencji w Policynjnej Izbie Dziecka w Płocku, przy ul. Południowej 13 (dalej zwaną Izbą lub PID). Jej celem było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania nieletnich umieszczanych w Izbie, pod kątem ich ochrony przed torturami oraz okrutnym, nieludzkim lub poniżającym traktowaniem albo karaniem. Wizytację przeprowadzili pracownicy Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich: Ewa Dawidziuk – pełniąca obowiązki Zastępcy Dyrektora Zespołu, Agnieszka Żygas – referent prawny (prawnicy), a także Wojciech Jodko – główny specjalista (pedagog resocjalizacyjny).

W ramach wizytacji :

- przeprowadzono rozmowę o funkcjonowaniu placówki i jej podstawowych problemach z trzema obecnymi na miejscu pracownikami – Elżbietą Bralską (pracownikiem cywilnym) oraz Mirosławem Łukasiakiem i Krzysztofem Szumańskim (wychowawcami). Kierownik Policynjnej Izby Dziecka był w dniu wizytacji na zwolnieniu chorobowym;
- dokonano oglądu obiektu i terenu Izby: sypialni nieletnich, łazienek, świetlicy, pomieszczenia izolacyjnego, dyżurki, magazynu depozytowego, pokoju lekarskiego, a także pola spacerowego;

- w oparciu o przygotowany wcześniej kwestionariusz przeprowadzono na osobności rozmowę z jedną nieletnią, przebywającą w Izbie w czasie wizytacji, a także ogólną rozmowę z nieletnim, który został przyjęty do Izby w toku wykonywania czynności kontrolnych;
- zapoznano się z dokumentacją Izby: książką zatrzymań, książką przebiegu służby, książką kontroli (wewnętrznych), książką kontroli osób zatrzymanych, książką wizyt, książką wydarzeń, książką wydarzeń wychowawców, książką wizyt lekarskich oraz książką kontroli sanitarnych;
- dokonano analizy indywidualnej dokumentacji kilkudziesięciu nieletnich, zebranej w teczkach akt nieletnich.

Wstępne ustalenia, dokonane w oparciu o powyższe czynności, zostały przekazane pracownikom Izby, a następnie insp. mgr Jarosławowi Brach - Komendantowi Miejskiemu Policji w Płocku oraz mł. insp. mgr Jackowi Olejnikowi – Zastępcy Komendanta Miejskiego Policji w Płocku. Wysłuchano także ich uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano: Sprawozdanie z działalności Policyjnej Izby Dziecka KMP w Płocku za okres 1 stycznia - 31 grudnia 2008 roku, Prawa i obowiązki nieletniego zatrzymanego w policyjnej izbie dziecka, Porządek dnia i rozkład zajęć w Izbie Dziecka KMP Płock, Regulamin odwiedzin nieletnich w PID KMP Płock, Sprawozdanie z lustracji Policyjnej Izby Dziecka w Płocku, przeprowadzonej w czerwcu 2007 r. przez sędziego Wydziału Rodzinnego i Nieletnich Sądu Rejonowego w Płocku.

II. Charakterystyka Izby.

Policyjna Izba Dziecka w Płocku jest placówką funkcjonującą całodobowo. Powołana została zarządzeniem Nr 5 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 1 lutego 1994 r. w sprawie powołania Policyjnej Izby Dziecka w Płocku (Dz. Urz. MSW z 1994 r., Nr 1, poz. 3). Zapewnia doraźną opiekę nieletnim w wieku od 13 do 21 lat, zatrzymanym przez Policję.

Kadra placówki liczy 12 osób. W jej skład wchodzi kierownik, 10 policjantów-wychowawców oraz 1 pracownik cywilny, zajmujący się kwestiami administracyjnymi.

W roku 2008 w PID w Płocku zostało umieszczonych łącznie 169 nieletnich, w tym 149 chłopców oraz 20 dziewcząt. W trybie art. 40 § 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (zwanej dalej upn) umieszczono w Izbie zdecydowaną większość – 136 osób, zaś na podstawie art. 40 § 7 upn - 33 osoby.

Ustawa ściśle określa przesłanki umieszczenia w Izbie oraz limituje okres pobytu w niej nieletniego:

- nieletni umieszczony w trybie art. 40 § 1 upn - do 72 godzin (jedynie w przypadku, gdy - w tym czasie - wydane zostanie postanowienie sądu o umieszczeniu nieletniego w schronisku dla nieletnich lub tymczasowym umieszczeniu w innej placówce wskazanej w tym przepisie, okres ten może być przedłużony na czas niezbędny do przewiezienia nieletniego);
- nieletni umieszczony w trybie art. 40 § 7 upn - do 5 dni.

Przepisy te powinny być bezwzględnie przestrzegane, z uwagi na charakter zatrzymania (pozbawienie wolności) i warunki pobytu w Izbie (niemożność realizacji obowiązku szkolnego). Tymczasem w dniu wizytacji w Izbie przebywała nieletnia, która została w niej umieszczona 29 listopada 2008 r. Okres jej pobytu był więc znacznie przekroczony, podobnie jak kilku innych nieletnich, z których dokumentacją osobową się zapoznano. Z treści sprawozdania z działalności Policijnej Izby Dziecka w Płocku wynika, że w 2008 r. 13 nieletnich przebywało w niej powyżej 72 godzin, do 1 miesiąca czasu. W sprawozdaniu nie podano jednak informacji, na jakiej podstawie zostali oni umieszczeni w placówce.

III. Ogląd obiektu i terenu Izby.

Izba dysponuje 15 miejscami, zajmując wolnostojący, dwupiętrowy budynek z podpiwniczeniem. Na parterze mieści się dyżurka, usytuowana tuż obok wejścia. Wyposażono ją w mały stolik, dwa fotele oraz dwa biurka, z których jedno

wykorzystywane jest przez dyżurnego. Jest to niewielki pokój, w którym zlokalizowano także metalowe szafki. Przechowuje się w nich między innymi teczki akt osobowych, klucze, środki higieny, depozyt wartościowy, kaftan bezpieczeństwa i prowadnicę. Dyżurka wykorzystywana jest również jako pokój odwiedzin.

Z dyżurką sąsiaduje pomieszczenie pełniące rolę przebieralni, wyposażone w krzesła, wieszak oraz szafkę metalową, w której znajdują się zdezynfekowane papcie, ubrania skarbowe (pizama, dres), koce, ręczniki. W tym miejscu nieletni po przyjęciu do Izby zdaje swoje rzeczy do depozytu. Pomieszczenie to oddzielone jest od dyżurki jedynie kratą.

Na parterze zlokalizowano również świetlicę, wykorzystywaną dodatkowo w charakterze jadalni. Wyposażono ją w kanapy, stół, telewizor, odtwarzacz DVD, a także regał z książkami i farbami. W pobliżu świetlicy znajduje się toaleta dzienna dla nieletnich (WC, umywalka, z zasłoniętym otworem okiennym) oraz pomieszczenie kuchenne. To ostatnie jest wyposażone w stare meble, zlew i sprzęt kuchenny, taki jak: wyparzacz, kuchenka, lodówka, mikrofalówka (w dniu wizytacji w naprawie). Posiłki dowożone są dla przebywających w Izbie nieletnich z bufetu, działającego na terenie Komendy Miejskiej Policji w Płocku, z którym związki zawodowe policjantów podpisały umowę. Zapewnia się je również w soboty i w niedziele. W okresie letnim, kiedy bufet jest nieczynny w czasie weekendów, posiłki dowożone są w piątki, a następnie podgrzewane w Izbie.

Dwie sypialnie dla nieletnich znajdują się na pierwszym piętrze budynku. Nie zostały one wyposażone w łóżka, wobec czego wychowankowie śpią na materacach położonych na podłodze. Pomieszczenia są czyste, z należycie zabezpieczonymi oknami, kaloryferami i wentylacją, a także dobrze oświetlone (2 punkty świetlne w suficie i jeden nad drzwiami).

Na piętrze, oprócz sypialni, zlokalizowano bardzo mały pokój dla wychowawcy (kanapa, telewizor), wykorzystywany w porze nocnej, a także toaletę (prysznic, WC, umywalka) i pomieszczenie izolacyjne (bez sprzętu, w jego rogu w dniu wizytacji były złożone poduszki). Z informacji przekazanych przez pracowników Izby wynika, że to

ostatnie pomieszczenie jest wykorzystywane jako dodatkowa sypialnia, gdy zachodzi potrzeba oddzielenia nieletniego.

W podpiwniczeniu znajduje się łazienka dla nieletnich, z dwoma prysznicami, oddzieloną ścianką oraz dwoma umywalkami. W dniu wizytacji prysznice nie miały zasłonek, które zapewniałyby intymność nieletnim, brodziki zaś nosiły ślady zużycia.

Obok łazienki znajduje się bardzo mały pokój lekarski, wyposażony w kozetkę, biurko, krzesło oraz umywalkę. Z informacji udzielonych przez pracowników Izby wynika, że pokój ten jest praktycznie nieużywany. Nieletni w razie potrzeby korzystają na zewnątrz z publicznej służby zdrowia.

W suterenie wydzielono także pomieszczenie wykorzystywane jako pralnia i magazyn. Znajduje się w nim bardzo dużo różnego rodzaju rzeczy: środki czystości, apteczka z podstawowymi lekami i opatrunkami (niektóre po terminie przydatności), waga, kosze ze zużytymi rzeczami do oddania. W pokoju tym przechowuje się również rzeczy nieletnich przekazane do depozytu. Ponadto, jest ono wykorzystywane w charakterze pralni. Umieszczono w nim bowiem pralkę, w której pierze się podstawowe rzeczy. Koce zaś, czy materace są przewożone do pralni zewnętrznej.

Niewielkie pole spacerowe umiejscowione zostało na dachu garażu przylegającego do budynku Izby. Jest ono całkowicie okratowane, także od góry, wobec czego zła pogoda uniemożliwia jego wykorzystywanie (w dniu wizytacji pole było zasypane śniegiem).

Obiekt nie dysponuje kamerami telewizji przemysłowej. Sypialnie oraz pomieszczenie izolacyjne wyposażono w sygnalizację świetlną – przyzywową, przy czym w dniu wizytacji sygnalizacja świetlna w pomieszczeniu izolacyjnym nie była sprawna.

Biorąc pod uwagę powyższy opis, dostrzega się znaczne rozbieżności pomiędzy wyposażeniem Policijnej Izby Dziecka w Płocku, a innymi izbami w kraju (przykład braku łóżek). Wskazuje to na pilną potrzebę uregulowania, na gruncie powszechnie obowiązującego prawa, warunków bytowych, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka w Polsce.

Różnice w wyposażeniu Policyjnej Izby Dziecka w Płocku, a innymi tego typu placówkami w kraju, wynikają również z wyraźnego niedofinansowania placówki. Wymiany wymaga część starych okien, drzwi wejściowe, należy przeprowadzić remont podłóg, czy ścian (odpadające tynki). Pracownicy Izby podkreślili, że sami przynoszą wiele rzeczy z domu (deska do prasowania, czajnik, książki, DVD), aby doposażyć Policyjną Izbę Dziecka. Zdaniem osób wizytujących należy doprowadzić do zmiany takiego stanu rzeczy i podnieść standard Izby. Dotychczas przekazywane środki są wyraźnie niewystarczające.

IV. Rozmowy przeprowadzone z wychowankami.

Jak zaznaczono na wstępie, w dniu wizytacji w Policyjnej Izbie Dziecka w Płocku przebywała tylko jedna nieletnia. Rozmowa została z nią przeprowadzona na osobności, w oparciu o przygotowany kwestionariusz, celem uzyskania opinii o stanie przestrzegania przysługujących jej praw.

Nieletnia ma ukończone 15 lat i przebywa w Izbie od 29 listopada 2008 r., po przetransportowaniu jej z Policyjnej Izby Dziecka w Kielcach. Wychowanka pozostaje do dyspozycji Sądu Rejonowego w Sochaczewie, który w dniu 28 listopada 2008 r., wydał postanowienie, o umieszczeniu nieletniej w Policyjnej Izbie Dziecka w Płocku, na podstawie art. 40 § 1 upn, na czas do umieszczenia w pogotowiu opiekuńczym lub młodzieżowym ośrodku wychowawczym. Dopiero w dniu 6 stycznia 2009 r. zostało wydane skierowanie do młodzieżowego ośrodka wychowawczego, o czym Izba została powiadomiona faksem.

W rozmowie nieletnia podkreśliła, że nie zna podstawy umieszczenia jej w PID. Jak twierdzi, po doprowadzeniu do Izby nie została również poinformowana o przyczynach zatrzymania. Odnośnie warunków bytowych zwróciła uwagę na brak łóżka („szkoda, że łóżka nie ma”), jednocześnie oceniając je jako dość dobre („lepsze niż w moim własnym domu”). W kwestii organizacji zajęć wychowawczo-opiekuńczych, kulturalno-oświatowych lub sportowych podkreśliła, że „nie się nie robi”. Większość czasu spędza przed telewizorem (także w czasie wizytacji) lub rysuje. Poza tym nie zgłaszała żadnych uwag.

W czasie wizytacji, do Izby został również przyjęty nieletni, w związku z podejrzeniem popełnienia czynu karalnego. Krótka rozmowa, przeprowadzona z nim przez przedstawiciela Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, nie daje podstaw do formułowania uwag.

V. Analiza dokumentacji Izby.

Dokumentacja Izby jest prowadzona rzetelnie i czytelnie. Zastrzeżenia wizytujących budzi jedynie forma potwierdzenia zapoznania nieletnich z ich prawami i obowiązkami. Fakt ten odnotowywany jest na karcie depozytowej, włączanej do teczki akt osobowych. Tymczasem, oświadczenie o zapoznaniu z prawami i obowiązkami nieletniego przebywającego w policyjnej izbie dziecka powinno zostać opracowane w postaci odrębnego druku. Pracownicy Izby, po przekazaniu im tej uwagi, poinformowali przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich, że zajmą się niezwłocznie zmianą dotychczasowej praktyki w tym względzie.

W Izbie nie prowadzi się rejestru skarg i wniosków, jakie mają prawo składać nieletni. Jeżeli zaś chodzi o kwestie zapewniania opieki medycznej, lekarz jest wzywany jedynie w razie potrzeby. Jego ostatnia wizyta jest datowana na dzień 23 września 2006 r. Do książki wizyt lekarskich nie dołącza się bieżących interwencji pogotowia ratunkowego. Jak przekazali pracownicy Izby, dochodzi do nich jednak bardzo rzadko.

Treść Regulaminu odwiedzin nieletnich nie budzi zastrzeżeń osób wizytujących, podobnie jak porządku dnia i rozkładu zajęć. Wątpliwości budzi natomiast treść pkt. VI ust. 4 Praw i obowiązków nieletniego zatrzymanego w policyjnej izbie dziecka. Stanowi on bowiem, że w Izbie jako jedną z kar stosuje się „izolowanie nieletniego do czasu ustania zagrożenia”. Takie postanowienie jest niezgodne z treścią rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka (Dz. U. z 2002 r., Nr 10, poz. 104 z późn. zm.). Nie przewiduje ono tego rodzaju kary, zaś umieszczenie nieletniego w pomieszczeniu izolacyjnym jest dopuszczalne jedynie w sytuacji, gdy zachowanie nieletniego może

spowodować zagrożenie bezpieczeństwa jego życia lub zdrowia albo życia lub zdrowia innych osób. Osadzenie nieletniego w takim pomieszczeniu ma na celu rozładowanie jego napięć emocjonalnych (§ 9 pkt 1 rozporządzenia). Takie osadzenie nie może być więc stosowane jako kara. Jedynymi środkami oddziaływania wychowawczego, przewidzianymi przez wyżej wymienione rozporządzenie, są bowiem ustna pochwała i upomnienie.

W sprawozdaniu z działalności Policyjnej Izby Dziecka KMP w Płocku za rok 2008, w punkcie 11 została zamieszczona informacja, że sądy rodzinne, stosując art. 40 § 6 pkt 4 upn, nakładają na PID obowiązek opiekowania się nieletnimi do czasu zwolnienia miejsca w schronisku dla nieletnich lub innej placówce. Zdaniem osób wizytujących, takie postępowanie jest niezgodne z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa. Pracownicy Izby powinni fakt przedłużającego się pobytu nieletniego w Izbie zgłaszać systematycznie sędziemu rodzinnemu, sprawującemu nadzór nad Izbą. Pobyt nieletniego przekraczający 72 godziny, w sytuacji, gdy otrzyma on w tym terminie postanowienie o umieszczeniu w schronisku dla nieletnich lub tymczasowym umieszczeniu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii albo zakładzie lub placówce, o których mowa w art. 12 upn, a w jednostkach tych nie ma wolnych miejsc, jest niezgodny z obowiązującymi przepisami prawa. Dodatkowo nakłada się na to nierealizowanie obowiązku szkolnego przez nieletniego przebywającego w Izbie.

Sprawozdanie sędziego Sądu Rejonowego w Płocku z lustracji Policyjnej Izby Dziecka w Płocku, przeprowadzonej w dniu 15 czerwca 2007 r., nie wskazuje na żadne uchybienia Izby w zakresie przestrzegania praw przebywających w niej nieletnich. Sprawozdanie z wizytacji sędziego, jaka została przeprowadzona w 2008 r., nie zostało jeszcze sporządzone.

VI. Ocena traktowania nieletnich w Izbie.

Na wyposażeniu Izby jest kaftan bezpieczeństwa oraz prowadnica (w dyżurce). Z informacji udzielonych przez pracowników Izby wynika jednak, że środki przymusu bezpośredniego są stosowane wyjątkowo rzadko, podobnie jak pomieszczenie

izolacyjne. W 2008 r. oraz w roku bieżącym, do dnia wizytacji, nie było takich przypadków. Nie prowadzi się odrębnej dokumentacji w tym zakresie.

W Izbie nie prowadzi się rejestru wypadków nadzwyczajnych. Z informacji udzielonych przez personel PID wynika, że w 2008 r., jak i w roku bieżącym, do dnia wizytacji, nie miał miejsce żaden wypadek nadzwyczajny.

Nieletnia, która przebywała w Izbie w czasie wizytacji, nie zgłaszała uwag odnośnie sposobu traktowania ją przez personel Izby. Przeciwno funkcjonariuszom Policji nie prowadzi się również żadnych postępowań karnych, związanych z wykonywaniem przez nich obowiązków służbowych w Izbie.

Na podkreślenie zasługuje bardzo ciepłe podejście pracowników Izby do przebywających w niej nieletnich. W dniu wizytacji w świetlicy znajdowała się choinka. Z udzielonych informacji wynika również, że w okresie świątecznym pracownicy chcą zaszcześcić pozytywną atmosferę także w nieletnich, dzielą się z nimi opłatkiem, składają im życzenia.

VII. Wnioski i zalecenia.

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pozwoliły uznać, iż w Policyjnej Izbie Dziecka w Płocku – generalnie rzecz biorąc - przestrzegane są prawa nieletnich.

Przeprowadzony ogląd Izby, połączony z analizą dokumentacji, pozwala na sformułowanie następujących zaleceń:

1. Niezbędne jest dofinansowanie Policyjnej Izby Dziecka w Płocku. Komendant Główny Policji, a następnie Komendant Wojewódzki Policji, jako bezpośredni dysponent środków finansowych, powinni rozważyć uwzględnienie Izby w planie inwestycji na najbliższy okres. W szczególności niezbędne jest wyposażenie sypialni dla nieletnich w łóżka. Zdaniem osób wizytujących, niedopuszczalna jest utrzymująca się od dłuższego czasu sytuacji, w której wobec braku środków finansowych, pracownicy Izby wyposażają ją z własnych funduszy, przynosząc rzeczy z domów. Ich zaangażowanie należy ocenić bardzo pozytywnie, dbają oni bowiem o stworzenie lepszych warunków,

bardziej rodzinnych, przebywającym w Izbie nieletnim. Organy nadrzędne powinny jednak dostrzec potrzebę wsparcia finansowego Izby i doposażenia jej w niezbędny sprzęt, podnosząc tym samym standard Izby.

2. Kierownik Izby lub Komendant Miejski Policji powinni każdorazowo interweniować u sędziego rodzinnego, sprawującego nadzór nad legalnością pobytu nieletnich w PID, w sytuacji przedłużających się pobytów wychowanków, przekraczających ramy czasowe zakreślone przepisami prawa.
3. Zgodnie z obowiązującymi przepisami umieszczenie nieletniego w pomieszczeniu izolacyjnym nie może być stosowane jako kara. Niezwłocznego usunięcia wymaga więc pkt VI ust. 4 Praw i obowiązków nieletniego zatrzymanego w Policyjnej Izbie Dziecka.
4. Zmiany wymaga dotychczasowa praktyka zamieszczania na kwicie depozytowym oświadczenia o zapoznaniu nieletniego z przysługującymi mu prawami i obowiązkami. Oświadczenie takie powinno przybrać formę odrębnego druku, wpinanego do akt osobowych.
5. Pysznicze wymagają zainstalowania zasłonek, zapewniających poczucie intymności korzystającym z nich nieletnim.
6. Proponuje się rozszerzyć ofertę zajęć kulturalno-oświatowych lub sportowych dla nieletnich.

Opracowała: Ewa Dawidziuk

**P.O. ZASTĘPCY DYREKTORA
ZESPOŁU**

mgr Ewa Dawidziuk

W imieniu Zespołu podpisuje:

mgr Agnieszka Zygas

Referent prawny